

TALE

Arrangement: Åbent samråd om arkæologiske udgravninger 7. juni 2010
(samrådsspørgsmål R og S)
Åbent eller lukket: Åbent
Dato og klokkeslæt: d. 26. maj 2010 kl. 10
Sted: Christiansborg
Taletid:
Forv. antal deltagere:
Evt. andre forhold ministeren
bør være opmærksom på:
Kontaktperson: Katrine Tarp 25 44 27 38

Først vil jeg gerne takke S for samrådsspørgsmålene R og S om finansieringen af det arkæologiske arbejde, der udføres i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder. Jeg tror, at S og regeringen deler bekymringen for vores arkæologiske fortidsminder. Og derfor er diskussionen om, hvordan vi sikrer arkæologien bedst muligt selvfølgelig også relevant.

Jeg har forstået på debatten om det beslutningsforslag, der spørges til i dag, at socialdemokraterne faktisk bakker op om det helt grundlæggende princip i den eksisterende ordning – nemlig det såkaldte skadevolderprincip. Det er jeg naturligvis glad for.

Lad mig indlede min besvarelse af samrådsspørgsmål R med kort at ridsse den nuværende ordning op:

De arkæologiske fortidsminder er en del af vores fælles, nationale kulturarv, som vi alle skal være med til at værne om.

Fortidsminderne har som udgangspunkt bedst af at blive bevaret i jorden. De generationer der kommer efter os vil være teknologisk og videnskabeligt langt dygtigere, end vi er i dag. Derfor er det helt afgørende at bevare så meget som mulig i jorden til de kommende generationer. Men vi kan naturligvis **ikke** sætte samfundsudviklingen i stå.

Derfor er det **nødvendigt** at undersøge og i nogle tilfælde at fjerne fortidsminderne, inden et byggeri går i gang.

Her spiller det lokale museum en vigtig rolle. Museet kan, inden et byggearbejde går i gang, oplyse bygherren om risikoen for, at der gemmer sig fortidsminder i jorden. I nogle tilfælde er det nødvendigt at foretage en egentlig forundersøgelse. De mindre forundersøgelser og en udtalelse fra museet er gratis for bygherren.

Bygherren kan på baggrund af udtalelser og forundersøgelser vælge at ændre sine anlægsplaner, så fortidsmindet ikke skal graves op. **Eller** bygherren kan vælge at udgrave og fjerne fortidsmindet.

Den bygherre, der ønsker fortidsmindet fjernet, betaler også for selve det arkæologiske arbejde. Og her er vi fremme ved skadevolderprincippet.

Altså: At den som volder skade på fortidsmindet – også er den som betaler for udgravningen.

I de situationer, hvor udgiften til det arkæologiske arbejde bliver uforholdsmæssigt stor set i forhold til de samlede bygge- og anlægsudgifter, kan Kulturarvsstyrelsen gå ind med et tilskud.

Tilskudspuljen er i dag på ca. 15 mio. kr. på finansloven. Og jeg er helt klar over, at de 15 mio. kr. i bygherrernes øjne ikke rækker langt nok.

Flere bygherrer mener, at udgiften til de arkæologiske undersøgelser er ved at vælte deres byggeprojekt.

Og jeg kunne godt ønske mig, at vi kunne gå målrettet ind og forhøje tilskuddene til enkelte grupper af bygherrer - uden dog at fjerne skadevolderprincippet.

Men set i lyset af den generelle økonomiske situation er det ikke muligt at prioritere flere midler til området her og nu. Der skal dog ikke være tvivl om, at det står meget højt på min prioriteringsliste at forhøje puljen til de arkæologiske undersøgelser, når der igen bliver et økonomisk råderum.

Men jeg synes til gengæld **ikke**, at vejen frem er en forsikringsordning, som foreslået af S.

Behovet for at forhøje tilskuddene til bestemte grupper af bygherrer er **ikke** af et sådant omfang, at det kan forsvares at etablere og administrere det bureaukratiske apparat, som S lægger op til i beslutningsforslaget.

Det vil være uforholdsmæssigt dyrt at etablere og drive den foreslåede forsikringsordning, der skal gælde **alle** grundejere for at skabe det økonomiske grundlag for en forhøjelse af tilskuddene til en lille gruppe bygherrer.

Dér, hvor det særligt kan være relevant at skrue op for tilskuddene, er i forhold til de små byggeprojekter. Det kan være private mennesker, der bygger en tilbygning til huset eller de helt små erhvervsdrivende. Men det er også vigtigt at huske, at disse grupper står for en meget lille andel af de arkæologiske undersøgelser i Danmark. Langt de fleste **og** største bygge- og anlægsarbejder foretages af det offentlige og store selskaber og koncerner. Det offentlige står f.eks. for ca. halvdelen af alle arkæologiske undersøgelser.

Endelig vil S's beslutningsforslag medføre en urimelig omfordeling af penge fra almindelige borgere til offentlige bygherrer og store ejendomskoncerner. Det fremgår således af beslutningsforslaget, at offentlige bygherrer skal kunne søge tilskud fra en fælles fond, som **alle** grundejere som nævnt skal betale til.

[Pause]

Under samrådsspørgsmål S er der spurgt til et forslag fra tre borgmestre, der peger på finansiering af arkæologiske undersøgelser via en punktaf-

gift på jord. Punktafgiften skal således finansiere arkæologiske undersøgelser i hele landet uanset, hvem der måtte være bygherrer.

Jeg har som nævnt sympati for ideen om at forhøje tilskuddene til enkelte grupper af bygherrer, der rammes hårdt af udgifterne til arkæologien. Men jeg er også nødt til at gentage, at det økonomiske råderum skal være til stede, før jeg kan prioritere området.

Og så må vi anlægge det rette perspektiv på behovene. Vi skal ikke grave hele Danmark op. Tværtimod skal vi holde fast i det økonomiske incitament til at bevare fortidsminderne i jorden.

Borgmestrene vil derimod gøre helt op med skadevolderprincippet. Og gør eksplicit opmærksom på, at hensynet til at bevare fortidsminderne i jorden – efter deres mening - bør vige for den enkelte kommunes behov for at udlægge nye arealer til erhverv og bolig.

Denne tankegang er i direkte modstrid med loven og får ikke min opbakning. Jeg synes i stedet, at kommunerne burde vende de arkæologiske forekomster i lokalområdet til et aktiv i forhold til byudviklingen.

Og det er der heldigvis også rigtig mange gode eksempler på rundt omkring i landet.

[Pause]

Vi skal selvfølgelig ikke være blinde for den kritik, der møder den eksisterende ordning fra tid til anden. En del af denne kritik, bunder dog i manglende viden hos bygherrerne. Det er for eksempel ikke alle, der ved, at de kan få gennemført en forundersøgelse af det lokale museum.

Derfor har Kulturarvsstyrelsen d. 1. januar i år udsendt en ny vejledning til de lokale museer og kommende bygherrer, der forhåbentlig kan rydde nogle af misforståelserne af vejen.

Som I allerede ved, arbejdes der i øjeblikket på en udredning om det danske museumsvesen. Spørgsmålet om, hvordan det arkæologiske arbejde skal organiseres i fremtiden, indgår selvfølgelig også som en del af udredningsarbejdet. I dag er det arkæologiske arbejde placeret på en lang række museer rundt omkring i hele landet. Men det **kan** være en mulighed at samle opgaverne på et mindre antal enheder end i dag og skabe bedre ekspertise på området og et endnu mere professionelt sam-

spil med bygherrerne. En sådan konsolidering af arbejdet vil således også komme bygherrerne til gode.

Lad mig til slut understrege, at vi i dag har en ordning, der fungerer efter hensigten. En lovovervågning har i 2006 vist, at de lokale museer i stigende grad inddrages i de tidligste faser i byggeprojekterne. Det betyder, at muligheden for at ændre i projekterne til gavn for arkæologien er til stede. Ordningen sikrer via skadevolderprincippet incitamentet til at bevare fortidsminderne i jorden. Og der er økonomisk mulighed for at hjælpe, dér hvor udgifterne til arkæologien bliver uforholdsmæssigt store set i forhold til det samlede projekt.